

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

ЗВІРИШИН МАРТА ТАРАСІВНА

**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

051 «Економіка» (Прикладна економіка)
(галузь наук – Управління та адміністрування)

Автореферат на здобуття
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті
імені Василя Стефаника

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки Юрій ЦІЖМА

Рецензент:

доктор економічних наук, професор кафедри фінансів
Роман ЦУР

Захист відбудеться «27» грудня 2023 р.

Дипломну роботу надано до захисту «02» грудня 2023 р.

Завідувач кафедри

_____

Надія ПИЛИПІВ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	6
1.1. Економічна сутність фінансового забезпечення розвитку територіальної громади	6
1.2. Джерела фінансового забезпечення територіальної громади	13
1.3. Нормативно-правове забезпечення фінансування розвитку територіальних громад	20
Висновок до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОГАТИНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	31
2.1. Стан фінансово-економічного розвитку Рогатинської територіальної громади	31
2.2. Дослідження стану фінансового забезпечення розвитку територіальної громади	38
2.3. Аналіз стратегії розвитку Рогатинської територіальної громади	44
Висновок до розділу 2	51
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	54
3.1. Формування стратегії розвитку територіальних громад	54
3.2. Перспективні напрямки фінансового забезпечення розвитку територіальної громади за допомогою альтернативних джерел	60
3.3. Зарубіжний досвід фінансового забезпечення розвитку територіальних громад	67
Висновок до розділу 3	72
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Питання фінансового забезпечення потреб територіальних громад продовжує привертати увагу політиків, науковців, практиків та громадськості. Існують протиріччя в нормативно-правовій сфері, що характеризується недостатньою взаємодією місцевих органів влади з інститутами громадянського суспільства. Рівень дотацій територіальних громад все ще залишається високим, хоча усі без винятку державні органи влади України вважають питання фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування першочерговим. Територіальні громади перебувають у постійній стадії пошуку оптимальної симетрії для свого співіснування з урахуванням історичного досвіду формування та традицій функціонування української нації.

Фактичний стан фінансового забезпечення, що перебуває у віданні органів місцевого самоврядування не завжди дозволяє виконувати функції та завдання, що входять до його компетенції, реалізовувати. Аналіз статистичних даних підтверджує, що найбільшу частку дохідної частини місцевих бюджетів становлять податкові надходження. Проте обсяг ресурсів, які передаються на місця у вигляді трансфертів на реалізацію делегованих повноважень, не відповідає реальному становищу місцевої влади. Це суперечить демократичному механізму ринкової економіки, де принципи планування та управління фінансовими ресурсами територіальних громад, проголошені у вітчизняному бюджетно-податковому законодавстві та європейських правових нормах.

Саме тому питання фінансового забезпечення територіальних громад перебуває під постійним акцентом та увагою і потребує подальшого дослідження, що і зумовлює актуальність обраної тематики.

Теоретичним і практичним аспектам питань фінансового забезпечення розвитку територіальних громад присвячено багато наукових досліджень, зокрема вони висвітлені у працях В.Алексєєва, М.Бадиди, В.Борноса, О.Кириленко, І.Луніної, Ю.Пасічника, О.Сунцової, С.Юрія та інші. Фінансовою

спроможністю вітчизняних територіальних громад займалися в своїх дослідженнях такі науковці, як М.Бутко, Н.Морозюк, О.Ольшанський, С.Осадчук, Є.Балацький, М.Козоріз, О.Тимошенко. Проте віддаючи належне праці авторів та активним науковим пошукам, слід зазначити, що питання пошуку нових методів покращення фінансового забезпечення територіальних громад залишається дискусійним.

Об'єктом дослідження в роботі є Рогатинська територіальна громада.

Предметом дослідження є стан та процес формування фінансового забезпечення розвитку територіальних громад (на прикладі Рогатинської територіальної громади).

Метою цього дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад щодо фінансового забезпечення та пошуку нових та альтернативних джерел наповнення бюджетів територіальних громад.

Завдання дослідження передбачають вирішення наступних питань:

- висвітлити економічну сутність фінансового забезпечення розвитку територіальної громади;
- визначити джерела фінансового забезпечення територіальної громади;
- дослідити нормативно-правове забезпечення фінансування розвитку територіальних громад;
- висвітлити стан фінансово-економічного розвитку Рогатинської територіальної громади;
- дослідити стан фінансового забезпечення розвитку територіальної громади;
- проаналізувати стратегії розвитку Рогатинської територіальної громади;
- висвітлити формування стратегії розвитку територіальних громад;
- вказати на перспективні напрямки фінансового забезпечення розвитку територіальної громади за допомогою альтернативних джерел.

Методологічною основою дослідження виступили такі методи: аналіз, синтез, індукції, дедукції, абстракції та ін.

Запропоновані та обґрунтовані у роботі механізми фінансового розвитку територіальних громад можуть бути використані на практиці у роботі місцевих територіальних громад.

Наукова апробація. Окремо взяті аспекти обраної проблематики було представлено до обговорення і опубліковано у збірнику конференцій:

Звіришин М.Т., Ціжма Ю.І. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад під час війни. Підприємництво під час війни в Україні: виклики та можливості: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 60-річчю кафедри торгівлі та прикладної економіки. Івано-Франківськ, 20 листопада 2023 р.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, та пропозицій. Загальний обсяг роботи 87 сторінок. Робота містить 17 рисунків, 5 таблиць. Список використаних наукових джерел нараховує 70 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти фінансового забезпечення розвитку територіальної громади**» висвітлено економічну сутність фінансового забезпечення розвитку територіальної громади, визначено джерела фінансового забезпечення територіальної громади та нормативно-правоУраховуючи процеси, що відбуваються в Україні на етапі формування та розвитку територіальних громад, особливо актуальним є питання фінансового забезпечення розвитку територіальної громади. Це передбачає новий підхід до ролі місцевого самоврядування в розвитку територій та держави загалом.

Метою фінансового забезпечення розвитку територіальних громад є формування фондів фінансових ресурсів, які повністю забезпечать реалізацію економічних, соціальних та адміністративних програм, спрямованих на досягнення соціально-економічного розвитку. Це також сприятиме зміцненню самостійності територіальної громади та підвищенню рівня життя її населення.

Джерелами фінансового забезпечення розвитку територіальної громади вважаються всі фінансові ресурси, які спрямовуються на вирішення потреб громади, зокрема фінансові ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємців, неприбуткових організацій, міжнародних та фінансових донорів, а також фізичні особи.

У розпорядженні громад фінансові ресурси залежно від джерел участі можуть бути різних видів: бюджетні, інвестиційні, грантові та кредитні. Незалежно від причини залучення, гроші мають бути спрямовані на розвиток громади. Це і є мета створення бюджету розвитку громади.

Бюджет розвитку є засобом заохочення власних ресурсів громади, а також зайнятих громадою, спрямовувати їх на економічний розвиток, створення нових робочих місць і, як наслідок, збільшення потенціалу економічного розвитку. Це, теоретично, призводить до зниження безробіття, бідності, розвитку нових технологій тощо.

Усі перераховані способи фінансування бюджетів громад мають єдину мету. Відповідно до розроблених стратегій розвитку органи місцевого самоврядування спрямовують ці кошти на економічний розвиток громади.

Реалізація проектів може вимагати поєднання різних методів залучення ресурсів. Для того, щоб громада могла вільно розпоряджатися своїми ресурсами, потрібне покращення інвестиційного клімату, залучення цих програм та розвиток інфраструктури та підприємництва в громаді.

Зростанню територіальної громади сприяє ефективне використання її ресурсів. Усі аспекти мають бути враховані під час розробки стратегії та під час впровадження стратегії розвитку та інших місцевих законів.

Суттєвий вплив на управління фінансами територіальних громад має санкціонований розпорядженням Державного казначейства України процес розрахунків з місцевими бюджетами.

Важливо зазначити, що дотримання формальних вимог чинного законодавства щодо формування та використання бюджетних коштів, а також управління комунальним майном не обов'язково гарантує ефективність процесу чи реалізацію принципів соціальної справедливості. Причина цього, на нашу думку, в тому, що вкрай складно переконатися, що зміни до законодавчих актів відповідають перетворенням у державі та соціальним проблемам у різних регіонах.

У другому розділі «**Дослідження ефективності процесів забезпечення економічної безпеки підприємства**» визначено стан фінансово-економічного розвитку Рогатинської територіальної громади, проведено дослідження стану фінансового забезпечення розвитку територіальної громади, проаналізовано стратегії розвитку Рогатинської територіальної громади.

Рогатинська громада, як одна з найбільших громад Івано-Франківської області, зіткнулася з багатьма викликами на першому етапі реформи децентралізації, насамперед щодо формування інститутів управління громадою та якісного реформування ключових галузей.

Рогатинська територіальна громада завжди була аграрною громадою. Основу агропромислового комплексу громади складають 105 сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, серед яких: 20 товариств з обмеженою відповідальністю та 85 фермерських господарств, які в своїй діяльності використовують сільськогосподарські угіддя громади та здійснюють в основному вирощування продовольчих культур і великої рогатої худоби, займаються розведенням свиней.

У структурі сільського господарства Рогатинщини домінує рослинництво та тваринництво. Рогатинська територіальна громада має великий економічний потенціал, розвиток якого має бути відображений в стратегії, що має привести до кращих умов навчання, медичного обслуговування, надання адміністративних і соціальних послуг, удосконалення інфраструктури. Для цього необхідно належне фінансове забезпечення.

Основну роль в ефективному здійсненні виконавчими органами територіальної громади покладених на них завдань та функцій відіграє фінансове забезпечення яке здійснюється з місцевих бюджетів, яке перебуває в їх розпорядженні. Особлива роль місцевих бюджетів є в соціально-економічному розвитку територіальних громад. У зв'язку з цим виникає потреба в глибокому дослідженні існуючих проблем формування доходів територіальної громади та напрямків їх використання.

Основними макроекономічними показниками які в 2023 році будуть стояти в основі економічного розвитку Рогатинської територіальної громади є індекс споживчих цін який в 2022 рік становив 130,0%, рівень безробіття населення за методологією МОП, у віці 15-70 років в 2022 році становив 22,1%, з 01.01.2023 року мінімальна оклад заробітної плати становить грн. (в погодинному розмірі це 40,46 грн. З початку 2023 року посадовий оклад працівника I тарифного розряду ЄТС становить 2893 грн.

В продовж 2021-2023 років надходження в бюджет територіальної громади від внутрішніх податків на товари і послуги майже не зазнали змін.

Якщо в 2021 році вони становили 11456,5 тис. грн. то в 2023 році вони заплановані 11250,0 тис. грн., зменшення відбулося на 1,8%.

Негативну динаміку мали також неподаткові надходження. В 2023 році їх має надійти в бюджет громади 2540,0 тис. грн., що на 1397,6 тис. грн. менше ніж в 2021 році.

Протягом 2021-2023 років є позитивні зрушення в надходженні до бюджету територіальної громади. Ці тенденції зберігають надходження від єдиного податку. Зростання надходжень від даного податку відбулося на 2003,9 тис. грн. або на 9,6%.

Для підвищення ефективності фінансового забезпечення місцевих бюджетів необхідно своєчасно здійснювати їх залучення та шукати шляхи посилення соціально стимулюючої та регулюючої ролі оподаткування. Ці заходи забезпечать поступальний соціально-економічний розвиток громади.

На даний момент проблеми можна подолати лише за наявності конкретного середньострокового та довгострокового плану розвитку. Одним із документів у громаді міста Рогатин є Стратегія розвитку території міста Рогатина на 2023-2029 роки. Цей документ описує спільні проблеми та тенденції економічного розвитку громади. Вона походить від концепції сталого розвитку, ця концепція сприяє збалансованому розвитку економічної, соціальної та екологічної складових громади.

За оптимістичним сценарієм очікується, що громада впроваджуватиме сталий розвиток на основі довгострокового та короткострокового планування; вигідне розташування громади залучить інвесторів, які зацікавлені в економіці та сільському господарстві; навколо інвесторів, зацікавлених у стратегічному плануванні, активізується малий та середній бізнес, внаслідок чого зростуть доходи населення, кількість робочих місць, активно розвиватиметься туризм, внаслідок чого Рогатинську МТГ буде включено в популярні європейські та національні туристичні маршрути.

У третьому розділі «**Шляхи вдосконалення фінансового забезпечення розвитку територіальної громади**» висвітлено формування стратегії розвитку територіальних громад, систематизовано перспективні напрямки фінансового забезпечення розвитку територіальної громади за допомогою альтернативних джерел та показано зарубіжний досвід фінансового забезпечення розвитку територіальних громад.

Створення функціонального та ефективного механізму фінансового забезпечення розвитку територіальної громади є процедурою, яка потребує послідовної зміни способу розвитку громади як мети управління. У цьому контексті ми обговорюємо створення стратегії розвитку громади як комплексної системи документації.

Процеси усвідомлення стратегічної важливості соціально-просторових структур у сучасних реаліях мають ґрунтуватися на територіальному, а не галузевому підході та передбачати розробку комплексної системи управління об'єктом. Крім того, важливо визнати важливість проведення цієї процедури в контексті людського розвитку жителів територіальних громад.

Сьогодні можна констатувати, що національні пріоритети розвитку держави відповідають останнім світовим тенденціям, але кроки щодо їх практичного застосування не проглядаються. Крім того, немає логічного розвитку стратегічних проектів.

На даний час територіальні громади мають достатньо можливостей для пошуку та використання альтернативних джерел фінансування, що важливо для підвищення самофінансування їх діяльності та вирішення проблем місцевого рівня. Так, деякі громади корінного населення вже визнали та використали наявні можливості для реалізації запланованих проектів в обмін на фінансову допомогу. Крім того, результати опитування активних територіальних громад свідчать, що станом на липень 2022 року 85% з них ніколи не брали участі у співпраці з міжнародними організаціями, спрямованої на покращення бізнес-середовища.

Одним із основних обов'язків місцевого самоврядування в більшості країн є пошук позабюджетних джерел фінансування та встановлення партнерства з різними фондами та грантами.

Рогатинська міська громада за територією ідентична Тернопільській, Львівській та Івано-Франківській, тому як пропозицію можна врахувати, що на цих територіях відчувається дефіцит овочів та мікрозелені, які необхідні не тільки населенню, громади, школи, дитячі садки та ресторани, а також для широкої громадськості. Саме тому наша пропозиція може стати ще одним джерелом утворення бізнесу на території громади, а відтак – джерелом її доходів.

Реалізація цього проекту на території Рогатинської громади має вирішальне значення для її подальшого економічного розвитку. Це допоможе як задовольнити потреби населення в екологічно чистих продуктах харчування, так і розвивати бізнес на території територіальної громади, як наслідок, зайнятість населення та податкові надходження спрямовуватимуться до місцевого бюджету.

Однією з помітних рис бюджетної децентралізації цих країн є зв'язок між відповідальністю органів місцевого самоврядування та рівнем повноважень і бюджетної підтримки. Кожен рівень самоврядування має право встановлювати власні податкові ставки. Якщо судити про ступінь бюджетної децентралізації за відсотком місцевих видатків у валовому внутрішньому продукті країни, то скандинавські країни мають найбільший ступінь децентралізації в Європі – приблизно 15%. За відсотком надходжень до місцевих бюджетів ці країни також лідирують за цим показником, який перевищує 50%.

ВИСНОВКИ

Ураховуючи процеси, що відбуваються в Україні на етапі формування та розвитку територіальних громад, особливо актуальним є питання фінансового забезпечення розвитку територіальної громади. Це передбачає новий підхід до ролі місцевого самоврядування в розвитку територій та держави загалом.

Метою фінансового забезпечення розвитку територіальних громад є формування фондів фінансових ресурсів, які повністю забезпечать реалізацію економічних, соціальних та адміністративних програм, спрямованих на досягнення соціально-економічного розвитку. Це також сприятиме зміцненню самостійності територіальної громади та підвищенню рівня життя її населення.

Джерелами фінансового забезпечення розвитку територіальної громади вважаються всі фінансові ресурси, які спрямовуються на вирішення потреб громади, зокрема фінансові ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємців, неприбуткових організацій, міжнародних та фінансових донорів, а також фізичні особи.

У розпорядженні громад фінансові ресурси залежно від джерел участі можуть бути різних видів: бюджетні, інвестиційні, грантові та кредитні.

Незалежно від причини залучення, гроші мають бути спрямовані на розвиток громади. Це і є мета створення бюджету розвитку громади.

Бюджет розвитку є засобом заохочення власних ресурсів громади, а також зайнятих громадою, спрямовувати їх на економічний розвиток, створення нових робочих місць і, як наслідок, збільшення потенціалу економічного розвитку. Це, теоретично, призводить до зниження безробіття, бідності, розвитку нових технологій тощо.

Усі перераховані способи фінансування бюджетів громад мають єдину мету. Відповідно до розроблених стратегій розвитку органи місцевого самоврядування спрямовують ці кошти на економічний розвиток громади.

Реалізація проектів може вимагати поєднання різних методів залучення ресурсів. Для того, щоб громада могла вільно розпоряджатися своїми

ресурсами, потрібне покращення інвестиційного клімату, залучення цих програм та розвиток інфраструктури та підприємництва в громаді.

У результаті, комбінуючи методи та джерела фінансового залучення, громада може ефективно використовувати ресурси та, як наслідок, покращувати рівень життя населення.

Зростанню територіальної громади сприяє ефективне використання її ресурсів. Усі аспекти мають бути враховані під час розробки стратегії та під час впровадження стратегії розвитку та інших місцевих законів.

Суттєвий вплив на управління фінансами територіальних громад має санкціонований розпорядженням Державного казначейства України процес розрахунків з місцевими бюджетами.

Важливо зазначити, що дотримання формальних вимог чинного законодавства щодо формування та використання бюджетних коштів, а також управління комунальним майном не обов'язково гарантує ефективність процесу чи реалізацію принципів соціальної справедливості. Причина цього, на нашу думку, в тому, що вкрай складно переконатися, що зміни до законодавчих актів відповідають перетворенням у державі та соціальним проблемам у різних регіонах.

Як наслідок, великий пласт фінансової підтримки територіальних громад не врегульований нормативно-правовими актами.

Рогатинська громада, як одна з найбільших громад Івано-Франківської області, зіткнулася з багатьма викликами на першому етапі реформи децентралізації, насамперед щодо формування інститутів управління громадою та якісного реформування ключових галузей.

Рогатинська територіальна громада завжди була аграрною громадою. Основу агропромислового комплексу громади складають 105 сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, серед яких: 20 товариств з обмеженою відповідальністю та 85 фермерських господарств, які в своїй діяльності використовують сільськогосподарські угіддя

громади та здійснюють в основному вирощування продовольчих культур і великої рогатої худоби, займаються розведенням свиней.

У структурі сільського господарства Рогатинщини домінує рослинництво та тваринництво. Рогатинська територіальна громада має великий економічний потенціал, розвиток якого має бути відображений в стратегії, що має привести до кращих умов навчання, медичного обслуговування, надання адміністративних і соціальних послуг, удосконалення інфраструктури. Для цього необхідно належне фінансове забезпечення.

Основну роль в ефективному здійсненні виконавчими органами територіальної громади покладених на них завдань та функцій відіграє фінансове забезпечення яке здійснюється з місцевих бюджетів, яке перебуває в їх розпорядженні. Особлива роль місцевих бюджетів є в соціально-економічному розвитку територіальних громад. У зв'язку з цим виникає потреба в глибокому дослідженні існуючих проблем формування доходів територіальної громади та напрямків їх використання.

Основними макроекономічними показниками які в 2023 році будуть стояти в основі економічного розвитку Рогатинської територіальної громади є індекс споживчих цін який в 2022 рік становив 130,0%, рівень безробіття населення за методологією МОП, у віці 15-70 років в 2022 році становив 22,1%, з 01.01.2023 року мінімальна оклад заробітної плати становить грн. (в погодинному розмірі це 40,46 грн. З початку 2023 року посадовий оклад працівника I тарифного розряду ЄТС становить 2893 грн.

В продовж 2021-2023 років надходження в бюджет територіальної громади від внутрішніх податків на товари і послуги майже не зазнали змін. Якщо в 2021 році вони становили 11456,5 тис. грн. то в 2023 році вони заплановані 11250,0 тис. грн., зменшення відбулося на 1,8%.

Негативну динаміку мали також неподаткові надходження. В 2023 році їх має надійти в бюджет громади 2540,0 тис. грн., що на 1397,6 тис. грн. менше ніж в 2021 році.

Протягом 2021-2023 років є позитивні зрушення в надходженні до бюджету територіальної громади. Ці тенденції зберігають надходження від єдиного податку. Зростання надходжень від даного податку відбулося на 2003,9 тис. грн. або на 9,6%.

Для підвищення ефективності фінансового забезпечення місцевих бюджетів необхідно своєчасно здійснювати їх залучення та шукати шляхи посилення соціально стимулюючої та регулюючої ролі оподаткування. Ці заходи забезпечать поступальний соціально-економічний розвиток громади.

На даний момент проблеми можна подолати лише за наявності конкретного середньострокового та довгострокового плану розвитку. Одним із документів у громаді міста Рогатин є Стратегія розвитку території міста Рогатина на 2023-2029 роки. Цей документ описує спільні проблеми та тенденції економічного розвитку громади. Вона походить від концепції сталого розвитку, ця концепція сприяє збалансованому розвитку економічної, соціальної та екологічної складових громади.

За оптимістичним сценарієм очікується, що громада впроваджуватиме сталий розвиток на основі довгострокового та короткострокового планування; вигідне розташування громади залучить інвесторів, які зацікавлені в економіці та сільському господарстві; навколо інвесторів, зацікавлених у стратегічному плануванні, активізується малий та середній бізнес, внаслідок чого зростуть доходи населення, кількість робочих місць, активно розвиватиметься туризм, внаслідок чого Рогатинську МТГ буде включено в популярні європейські та національні туристичні маршрути.

Створення функціонального та ефективного механізму фінансового забезпечення розвитку територіальної громади є процедурою, яка потребує послідовної зміни способу розвитку громади як мети управління. У цьому контексті ми обговорюємо створення стратегії розвитку громади як комплексної системи документації.

Процеси усвідомлення стратегічної важливості соціально-просторових структур у сучасних реаліях мають ґрунтуватися на територіальному, а не

галузевому підході та передбачати розробку комплексної системи управління об'єктом. Крім того, важливо визнати важливість проведення цієї процедури в контексті людського розвитку жителів територіальних громад.

Сьогодні можна констатувати, що національні пріоритети розвитку держави відповідають останнім світовим тенденціям, але кроки щодо їх практичного застосування не проглядаються. Крім того, немає логічного розвитку стратегічних проектів.

На даний час територіальні громади мають достатньо можливостей для пошуку та використання альтернативних джерел фінансування, що важливо для підвищення самофінансування їх діяльності та вирішення проблем місцевого рівня. Так, деякі громади корінного населення вже визнали та використали наявні можливості для реалізації запланованих проектів в обмін на фінансову допомогу. Крім того, результати опитування активних територіальних громад свідчать, що станом на липень 2022 року 85% з них ніколи не брали участі у співпраці з міжнародними організаціями, спрямованої на покращення бізнес-середовища.

Одним із основних обов'язків місцевого самоврядування в більшості країн є пошук позабюджетних джерел фінансування та встановлення партнерства з різними фондами та грантами.

Рогатинська міська громада за територією ідентична Тернопільській, Львівській та Івано-Франківській, тому як пропозицію можна врахувати, що на цих територіях відчувається дефіцит овочів та мікрозелені, які необхідні не тільки населенню, громади, школи, дитячі садки та ресторани, а також для широкої громадськості. Саме тому наша пропозиція може стати ще одним джерелом утворення бізнесу на території громади, а відтак – джерелом її доходів.

Реалізація цього проекту на території Рогатинської громади має вирішальне значення для її подальшого економічного розвитку. Це допоможе як задовольнити потреби населення в екологічно чистих продуктах харчування, так і розвивати бізнес на території територіальної громади, як наслідок,

зайнятість населення та податкові надходження спрямовуватимуться до місцевого бюджету.

Однією з помітних рис бюджетної децентралізації цих країн є зв'язок між відповідальністю органів місцевого самоврядування та рівнем повноважень і бюджетної підтримки. Кожен рівень самоврядування має право встановлювати власні податкові ставки. Якщо судити про ступінь бюджетної децентралізації за відсотком місцевих видатків у валовому внутрішньому продукті країни, то скандинавські країни мають найбільший ступінь децентралізації в Європі – приблизно 15%. За відсотком надходжень до місцевих бюджетів ці країни також лідирують за цим показником, який перевищує 50%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакуменко, О. В. Сутність та механізм фінансового інжинірингу. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 1 (67). С. 125- 130
2. Абакуменко, О. В. Фінансові інновації на ринку цінних паперів. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. №12 (66). С. 17-22.
3. Асоціація міст України : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.auc.org.ua/>
4. Асоціація об'єднаних територіальних громад : офіційний веб-сайт. URL : <https://hromady.org/>
5. Бабух І. Б. Роль місцевих бюджетів та органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальних громад. *Економічний аналіз*. 2012. Вип. 11. Ч. 1. С. 70-75.
6. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: монографія. / За заг. ред. В. Ф. Погорілка. К.: Концерн «Видавничий дім «ІнЮре», 2003. 356 с.
7. Беззубко Л. В. Про деякі механізми взаємодії членів громади з органами місцевого самоврядування. *Менеджер*. 2017. №1(39). С. 76-81.
8. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю.Ф. та ін. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посібник. Київ : Рада Європи, 2017. 107 с.
9. Боярко І. М., Гриценко Л. Л. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 400 с.
10. Брязкало А. Є. Удосконалення фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування в контексті децентралізації. Фінансове забезпечення економічного зростання в Україні: стан, тенденції, перспективи: монографія / [ред. П. О. Нікіфоров]. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2015. С. 135-150.
11. Буряк М. І. Адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад. *Вісник ДДФА. Економічні*

науки : електрон. версія зб. наук. праць. 2014. № 1. С. 58–65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddfae_2014_1_9.

12. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2456-17

13. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади : навч. посібник. Київ : Рада Європи, 2017. 119 с.

14. Возняк Г.В. Бюджетна децентралізація : європейський досвід та перспективи для України. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf)

15. Врублевський О. Як залучити гранти для розвитку громад: поради старостам. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/10564>

16. Гончаренко М. В. Фінансове забезпечення розвитку територій: теоретичний аспект. *Державне будівництво*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_21

17. Губені Ю. Е. Комплексний підхід до стійкого розвитку сільських територій / Ю. Е. Губені, П. О. Олігощук. *Економіка АПК*. 2009. №10. С. 127-131.

18. Губенко А. В. Розрахунок коефіцієнта відносної податкоспроможності району. *Управління розвитком*. № 3(124). 2012. С. 50-51.

19. Данькевич, А. П. Фінансові інструменти: особливості визначення, класифікації та обігу. *Наукові праці НДФІ*. № 1(46). 2009. С. 64-74.

20. Дем'яненко В. Є. Модернізація сільських територіальних громад та фінансового механізму забезпечення їх розвитку. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2015. № 4. С. 115-120.

21. Дем'янишина О. А. Міжнародний досвід розвитку сільських територій: уроки для України. *Економіка АПК*. 2010. № 9. С. 114-120.

22. Дем'янишина О. А. Шляхи фінансування розвитку та підвищення конкурентоспроможності сільських територіальних громад. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nppdaa/econ/2011_2_3/352.pdf

23. Демиденко Л., Наконечна Ю. Фіскальна децентралізація: німецький досвід та українські реалії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 2(167). С. 50.

24. Державний фінансовий аудит об'єднаних територіальних громад: ключові проблеми та шляхи їх вирішення : аналітичний звіт. К., 2019. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/520/12.2019_2.pdf

25. Децентралізація : офіційний веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/>

26. Децентралізація влади на основі кращих іноземних практик та українських законодавчих ініціатив. URL: <http://www.uiip.org.ua/wp-content/uploads/2015/05>.

27. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політикоправових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. с.157.

28. Децентралізація та місцеве самоврядування. URL: <https://rdo.in.ua/direction/decentralizaciya>

29. Дєєва Н. М. Оцінка змін соціалізаційних можливостей регіонів. *Демографія та соціальна економіка*. 2012. № 1. С. 32-42.

30. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. Вид-во «Знання», 2017. 214 с.

31. Дмитровська В.С. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування. URL: www.lukyanenko.at/ua/ld/5/581_.pdf

32. Карамушка Л. І. Місцевий бюджет як фінансова основа розвитку територіальних громад. *Економічний вісник університету*. 2014. Вип. 23 (1). С. 206–210.

33. Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи території як один з чинників сталого розвитку. *Фінанси України*. 2015. С. 80-88.

34. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П.Кириленко. К. : НІОС, 2000. 384 с.

35. Коваленко М. А., Швороб Г.М., Мацієвич Т.О. Шляхи поліпшення фінансового забезпечення діяльності територіальних громад. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 1. С. 36–42.

36. Козій І. С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.9. С. 223–229.

37. Костенюк І. Західні моделі місцевого самоврядування: перспективи та обмеження культурних трансферів. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01\(16\)/39.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01(16)/39.pdf).

38. Кравченко С. О. Сутність фінансового забезпечення державної регіональної політики / С. О. Кравченко, С. С. Марковський. 2011. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Kravchenko.pdf>

39. Кулай А. В. Децентралізація фінансових ресурсів територіальних громад в умовах проведення бюджетної реформи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2012. Вип. 19. С. 41–44.

40. Куценко Т., Сіренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. URL : https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30350/МО_2019_7.pdf.

41. Лиска О.Г. Функції територіальної громади. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць*. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. Вип. 4 (32). С. 210-216.

42. Лісова А. А. Особливості інвестиційного фінансування об'єднаних територіальних громад. *Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конфер., м. Миколаїв, 27-28 листопада 2019 р.* Миколаїв : МНАУ, 2019. С. 36-37.

43. Лісова А.А., Мельник О.І. Перспективні напрями фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад. *Ефективна*

економіка: електрон. наук. фахове вид. 2019. Вип. 12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2019/161_pdf.

44. Мазаракі А., Волосович С. FinTech у системі суспільних трансформацій. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. Вип. 2. С. 5-18.

45. Міжнародна асоціація суспільних та корпоративних донорів «European Foundation Centre (EFC)»: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.efc.be>

46. Місцеве самоврядування в Україні : аналітичний звіт. К., 2018. URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/stan2018print_0.pdf

47. Моделі місцевого економічного розвитку: успішні практики. К., 2019. URL : https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/knygauspiv2019_2.pdf

48. Молдован О.О. Бюджетна децентралізація: досвід ефективної реформи Словаччини для України. *Вісник Донецького національного університету*. 2010. С.32 - 39.

49. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник. Т. 2 / За ред. С. В. Мочерного. Л.: Світ, 2005. 568 с.

50. Наконечний В.В. Основні світові моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-1/doc/5/03.pdf>.

51. Наталенко Н. Фінанси та бюджет об'єднаної громади. Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 72с.

52. Офіційний сайт Рогатинської територіальної громади (міської ради) URL: <https://rmtg.gov.ua/>

53. Панасюк Л. В. Удосконалення механізму формування фінансових ресурсів місцевих органів влади з урахуванням світового досвіду. *Економіка та держава*. 2009. № 1. С. 46-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2009_1_16

54. Пересада А., Коваленко Ю. Фінансові інвестиції. К.: КНЕУ, 2006. 728 с.

55. Петраков, Я. В. Фінансові інструменти: сутність та класифікація. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 3 (7). С. 235–241.

56. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади/О.Кириленко, Б.Малиняк, В.Письменний, В.Русін/ Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.

57. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. Законодавство України: сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

58. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

59. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

60. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. №333-р. 30 Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.

61. Результативний бюджетний процес в умовах порушення макроекономічної рівноваги : наук.-метод. розробка / А. Г. Ахламов, О. В. Голинська. К. : НАДУ, 2014. 48 с.

62. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович]. К. : 2017. 107 с.

63. Роман В. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу. URL: <http://lvivacademy.com/visnik12/fail/Roman.pdf>.

64. Руснак А. В., Алещенко Л. О. Перспективи формування фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад // Агросвіт : електрон. Версія жур. 2018. № 6. С. 18-24. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2018/5.pdf

65. Сембер С. В., Чубарь О. Г., Машіко К. С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. *Регіональна економіка*. 2015. №3 (77). С. 81-90.

66. Спасів Н. Я. Сучасна парадигма фінансів об'єднаних територіальних громад : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08. Тернопіль, 2020. 40 с.

67. Стойко О.Я., Дема Д.І. Фінанси: навч. посіб. / О.Я. Стойко, Д.І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. 2-ге видання, стереотипне. К.: Алерта, 2017. 432 с.

68. Сторонянська І., Пелехатий А. Фінансове забезпечення розвитку сільських територіальних громад: монографія. Львів: ДУ «ІРД імені М. І. Долішнього НАН України», 2014. 190 с.

69. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : моногр. / С. М. Серьогін та ін. ; за заг. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

70. Фінансове забезпечення регіонального розвитку в умовах децентралізаційних та євроінтеграційних процесів: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., доц. Варцаби В.І. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 431 с.